

MESURES PER CONSTRUIR

SOBIRANIA ALIMENTÀRIA A BARCELONA

Recull de propostes
per al desenvolupament
de **polítiques municipals**

Aquest text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual 4.0 (CC BY-SA 4.0)

Novembre de 2016

COORDINACIÓ:

Llaurant Barcelona

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

Grain

Revista Soberanía Alimentaria Biodiversidad y Culturas

UN ESTUDI DE:

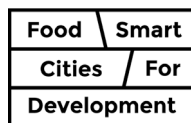

llaurantbarcelona.info

AMB EL SUPORT DE:

Ajuntament
de Barcelona

MESURES PER CONSTRUIR SOBIRANIA ALIMENTÀRIA A BARCELONA

Recull de propostes per al desenvolupament
de polítiques municipals

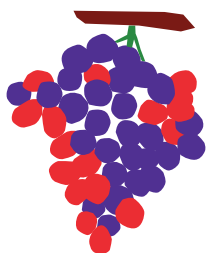
Novembre de 2016

Aquest document és el resultat d'un procés de diagnosi i debat col·lectiu que ha tingut lloc de forma presencial i a distància amb múltiples persones i col·lectius entre l'octubre del 2015 i el novembre del 2016.

El treball de recopilació i edició ha estat realitzat per l'equip de **Llaurant Barcelona**, la campanya sota la qual s'ha desenvolupat aquest procés.

ÍNDEX

Introducció	7
1 Nova governança municipal	13
2 Impuls a la producció agroecològica	15
2.1 Ordenació territorial i urbanística en clau agroecològica	17
2.2 Suport a la pagesia i incorporació de nous productors	22
3 Impuls als circuits curts de comercialització agroecològica	27
3.1 Distribució agroecològica	29
3.2 Compra pública	33
3.3 Mercats	38
3.4 Certificació participativa	42
3.5 Malbaratament i pobresa alimentària	44
4 Regulació del mercat convencional	47
5 Impuls de l'autoconsum urbà	51
6 Comunicació	55

INTRODUCCIÓ

En un context de capitalisme neoliberal globalitzat, el suport a l'agroindústria de les administracions catalanes, estatals i europees ha provocat que la situació de l'agricultura i l'alimentació a casa nostra sigui força preocupant. El denominador comú en tots els sectors és un control potent per part de poques i grans empreses en paral·lel a la desestructuració i la desaparició progressiva de la petita pagesia. Les polítiques de lliure comerç han afavorit la concentració de poder de les grans corporacions alimentàries, que controlen les llavors, les entrades, la transformació, la comercialització i la deslocalització de la producció.

Així, als darrers 10 anys han desaparegut a Catalunya 6.800 finques agrícoles de petita i mitjana escala; la proporció de població activa agrària és d'un 1,6 % i la contribució de l'agricultura al PIB ha baixat fins al 0,86 % (davant de l'1,8 % de França o el 3,2 % de l'Estat espanyol). De retruc, és evident que són molts els pobles abandonats o pràcticament abandonats, on la mitjana d'edat ha pujat considerablement i ha deixat el territori sense vida, amb el que això representa de pèrdua de teixit econòmic, social i cultural.

Alhora, la bombolla immobiliària i les requalificacions han contribuït a la pèrdua de terra cultivable. Ho veiem amb les dades, per exemple, de la Regió Metropolitana de Barcelona, on entre els anys 1990 i 2012 s'ha perdut entre un 30 % i un 50 % de la superfície agrícola.

El sector agrari ha deixat de tenir poder, no només a la societat, sinó també en els òrgans de decisió dels projectes periurbans, fins al punt de ser exclòs, ignorat i fins i tot expulsat del territori, ja sigui per ignorància del medi rural o per considerar que el sector agrari no té cap funció social o ambiental. Tampoc han ajudat els reduccionismes economicistes, que només consideren viables les finques en funció de la seva capacitat per ser competitives, i obvien que el mercat està fortament distorsionat per dinàmiques oligopolístiques i globalitzades que exerceixen una gran pressió sobre els productors petits i mitjans.

Ens trobem amb la fotografia d'una Catalunya mancada de terres i de pagesia on, en canvi, destaquen un grapat de corporacions amb molta força i projecció internacional però que han fet que les persones, tant productores com consumidores, hàgim perdut presència al territori, així com capacitat de decisió, governança i incidència.

Deixar l'alimentació en mans d'aquest model centrat en produccions intensives i per a l'exportació vol dir també acceptar una considerable dependència alimentària de l'exterior. Concretament, a Catalunya el 60% del menjar que ens emportem a la boca és importat; i aquí la connexió amb el món és Mercabarna, un instrument de les administracions públiques principalment orientat a la logística dels grans agronegocis privats. Aquesta desconexió entre els dos extrems de la cadena alimentària té conseqüències nefastes per a cadascun d'ells, des de la pèrdua de qualitat dels aliments i desconeixement per part de les persones consumidores, fins a la desaparició de la producció a petita escala i de proximitat.

Al mateix temps, la crisi del món rural s'insereix en una crisi ecològica, tant local com global, especialment inquietant en la seva dimensió climàtica. Aquesta crisi climàtica al seu torn està íntimament vinculada al model de producció alimentària dominant, ja que entre el 44 i el 57% de les emissions globals de gasos d'efecte hivernacle provenen del sistema agroindustrial.

Davant d'aquesta amenaça, inèdita en la història de la humanitat, no s'observa la suficient determinació social ni institucional per emprendre la transformació d'un sector agroalimentari que, junt amb el sector del transport, han de ser els dos àmbits d'actuació centrals en qualsevol estratègia realista de mitigació i adaptació al canvi climàtic.

El nostre model agroindustrial té, doncs, conseqüències globals que afecten especialment l'equilibri ecològic, la viabilitat de la pagesia i les dones, que són les principals productores, transformadores i llauradores en l'àmbit mundial, rol invisibilitzat per tractar-se d'un treball sovint no remunerat. De fet, les relacions de poder patriarcals que invisibilitzen els treballs de les dones tenen molt a veure amb la imposició de la mirada mercantil que avui domina la governança agroalimentària.

Aquesta crisi multidimensional ens esperona —de fet ens obliga— a prendre mesures urgents i ambicioses per construir una economia postcapitalista social i solidària. Però substituir les relacions capitalistes per pràctiques de cooperació no és un repte senzill. Aquest anhel ha guiat l'experimentació agroecològica de les darreres dues dècades, plasmada en cooperatives de consum, fires agroecològiques, xarxes de petits productors ecològics, etc. Actualment, aquest teixit dóna senyals ambivalents de potència i crisi, de creixement i estancament simultanis, i ens impulsa a replantejar els límits de les nostres pràctiques i a explorar com escalar els circuits agroecològics. La sobirania alimentària, els circuits curts o el kilòmetre zero són conceptes de moda, però el repte logístic que impliquen és gran. Vivim un moment en què hi ha més consciència i demanda de producte de proximitat que pràctica generalitzada i consolidació dels circuits curts.

En el seu intent de donar resposta a aquesta demanda, el mercat convencional ofereix majoritàriament opcions o bé elitistes o bé d'un supermercadisme que sovint esdevé rentat verd (*greenwashing*). Amb els seus certificats, amb segells públics o privats, ja fa temps que tenim productes ecològics als supermercats. Però per

produir les quantitats que demana el model de les grans superfícies es valida qualsevol «producció ecològica». Acaparament de terres, competitivitat de preus, monocultius ecològics, finques i obradors altament tecnificats... són pràctiques que caben perfectament en els segells verds oficials.

En aquest context, entenem que l'administració ha de fer de contrapès a les dinàmiques més nocives del mercat convencional. Cal confrontar l'acaparament creixent de terres i l'orientació productivista de les polítiques agràries europees, orientació que tractats com el TTIP o el TISA reforçarien fins a nivells que farien pràcticament irrealitzable l'exercici real de la sobirania alimentària. I cal fer-ho des de tots els àmbits administratius. L'Ajuntament de Barcelona s'ha de posicionar davant d'un proveïment alimentari municipal dominat per les importacions de palma africana i soja transgènica, la sobrepoblació porcina i els aliments kilomètrics.

D'aquí que recentment Barcelona hagi començat a abordar la qüestió agroalimentària des d'un punt de vista institucional. Inspiradora i instigadora, la Carta per una sobirania alimentària des dels nostres municipis és una proposta dels moviments socials formulada a Saragossa l'any 2014 i ha servit tant per remarcar la necessitat de desenvolupar polítiques municipalistes com per orientar els primers passos dels ajuntaments que han començat a plantejar-se la necessitat d'incidir en els circuits agroalimentaris. El compromís de l'equip de govern barceloní es concreta amb la signatura per part de l'alcaldesa Ada Colau del Pacte de polítiques alimentàries, firmat a Milà l'octubre del 2015 juntament amb altres 140 alcaldes i alcaldesses de ciutats europees.

Aquests passos formals s'han començat a materialitzar amb la participació de Barcelona al projecte europeu Food Smart Cities for Development, a través d'una articulació entre l'Ajuntament de la ciutat i les organitzacions Revista Soberanía Alimentaria, Biodiversidad y Culturas i la Fundació GRAIN. El gruix d'aquest projecte ha consistit en la realització d'una sèrie de trobades, jornades i reunions de treball al llarg dels anys 2015 i 2016, en el marc del

procés Llaurant Barcelona, els quals han permès consultar i debatre la situació del sistema agroalimentari metropolità amb una part important del teixit agroecològic local (productors, distribuïdors, comerciants, consumidors, activistes), representants del petit comerç de la ciutat i tècnics municipals de l'àrea metropolitana. El resultat d'aquest procés, que té com a objectiu orientar el full de ruta de les properes actuacions del consistori, és aquest document.

Aquest document recull mesures per dur arran de terra la visió de Saragossa i Milà a través de les polítiques públiques municipals. Però també interpel·la el sector agroalimentari, i el teixit agroecològic en particular, per estimular noves iniciatives, siguin autònomes o en coproducció. Moltes de les mesures aquí recollides ja s'estan duent a terme o es poden impulsar des de diferents àmbits simultàniament, i és desitjable que sigui així. En tot cas, volem esperonar l'Ajuntament de la ciutat a orientar-se decididament cap al desenvolupament local integral agroecològic i a posicionar-se com un agent socioeconòmic actiu, materialitzant el concepte del bon viure en les seves polítiques i donant suport a iniciatives de dinamització local agroecològica.

Les reflexions que donen lloc a aquestes mesures, que en cap cas pretenen ser exhaustives, estan extretes dels debats del procés de Llaurant Barcelona. Principalment de la trobada del 6 de maig, les jornades «Construint Circuits de Sobirania Alimentària a Barcelona» del 27 i 28 de maig, i els grups de treball generats en la darrera fase del procés: Grup de terres i Grup de CCC, així com d'informes encarregats a diversos experts en incubadores, mercats de pagès i menjadors escolars. L'esborrany del Pla d'Acció de València també ha nodrit aquest text, així com diversos articles de la *Revista Soberanía Alimentaria, Biodiversidad y Culturas*, altres informes encarregats pel comissionat i les fonts citades al llarg del text.

El diagnòstic és clar: el potencial de consum agroecològic de la ciutat és enorme i està ofegat per colls d'ampolla que afecten

tant la producció metropolitana —encara molt insuficient— com l'articulació dels Circuits Curts de Comercialització (CCC) de la ciutat. Això ens duu a la necessitat de fer créixer en paral·lel tant la producció com la distribució. Si ho fem, no només millorarem la seguretat alimentària i la sostenibilitat de la ciutat, sinó que generarem un efecte rèplica positiu sobre la resta del territori.

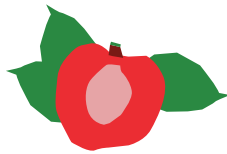
Cal intensificar la col·laboració entre l'Ajuntament de la ciutat i el teixit agroecològic, des de la coproducció i altres formes de participació, però cal també exercir la transversalitat institucional, transversalitat imprescindible a escala supramunicipal —especialment amb altres ajuntaments, l'AMB (l'Àrea Metropolitana de Barcelona) i la Diputació de Barcelona a causa del desfasament notable entre l'escassa disponibilitat de terreny agrícola municipal i el gran volum d'aliments consumits per la ciutadania.

També és necessària la transversalitat entre el Comissionat d'Economia Cooperativa, Social, Solidària i Consum i altres departaments de l'organigrama municipal amb molt de pes en les decisions que afecten l'àmbit agroalimentari, com ara l'Àrea de Treball, Economia i Planificació Estratègica, l'Àrea d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat, la comissionada de Salut, el comissionat d'Educació o la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional.

NOVA GOVERNANÇA MUNICIPAL

L'articulació d'instruments de governança i gestió és un reflex de la prioritat que atorguem a la sobirania alimentària des de l'àmbit municipal. La manca d'aquests instruments a escala municipal, metropolitana i provincial és un reflex de com la metròpoli viu d'esquena a la realitat rural i desconnectada de l'origen dels aliments. En el document de resum de les jornades «Polítiques Alimentàries: del full de ruta a la creació d'un Consell Alimentari a Barcelona» aprofundim en les conclusions a què hem arribat sobre com ha de ser el consell alimentari municipal. Aquí recollim les mesures de governança bàsiques per fer operatives les línies de treball exposades en aquest document:

1. Elaboració d'un **Pla d'Acció Municipal Alimentari**.
2. Creació d'un **Consell Alimentari Municipal**.
3. Assignació de **recursos financers i d'un departament tècnic**.
4. Constitució d'un **Pla d'Avaluació i Seguiment i d'un Sistema d'Indicadors**.
5. Creació d'una **institució o departament dins l'Àrea Metropolitana de Barcelona** (AMB) orientat a la coordinació de les polítiques agroalimentàries.
6. Foment d'una **coordinació estreta amb la Diputació de Barcelona**, en sinergia amb el projecte **Barcelona Smart Rural**.
7. Establiment **d'orientacions polítiques i estratègiques agroecològiques dins del funcionament de Mercabarna i mercats municipals**.

[Un bé comú com la terra s'ha convertit en objecte d'especulació que expulsa la pagesia i provoca la pèrdua de capacitat local de producció agrícola.]

IMPULS A LA PRODUCCIÓ AGROECOLÒGICA

Per contextualitzar la producció que té lloc a Catalunya primer hem de situar-nos en el model actual i entendre d'on prové. El sector productiu català ha canviat en les últimes dècades a causa de diversos factors, entre els quals destaquen:

- El canvi de dieta produït per l'adopció de patrons alimentaris semblants als de l'Europa nord-occidental a mitjan segle passat, que va provocar que cereals, llegums i patates deixessin de ser la base de la dieta a mesura que s'incrementava el consum de productes d'origen animal i de fruita dolça (Garabou, 2007). La intensificació de l'agricultura i la ramaderia ha fet baixar el preu de la carn i ha augmentat el seu consum, fet que ha provocat la reducció del consum de proteïna vegetal i, en conseqüència, del cultiu de lleguminoses en gra.
- La implantació generalitzada de polítiques liberals en l'àmbit de l'alimentació i la producció agrària. Fins al punt que el 75 % de la inversió financera en agricultura es dona en els mercats de futur alimentari, que han passat de funcionar segons l'oferta i la demanda a ser fons especulatius per fer negoci. Les polítiques alimentàries estan actualment al servei del mercat i a Barcelona la situació no és diferent.
- La implantació de polítiques agràries com la PAC que, entre altres conseqüències, ha accelerat la desaparició i la concentració de les explotacions agràries.
- Les polítiques agràries, la tecnificació de les explotacions i l'augment consegüent d'inversions, la pèrdua de prestigi social de la feina de pagès/a i la despoblació rural han provocat la progressiva desaparició de la pagesia catalana.
- La terra s'ha convertit en un actiu financer i d'especulació.

Per revertir aquesta tendència, impulsar la producció agroecològica i frenar l'expansió d'una agricultura desvinculada del territori, l'administració ha de vetllar per assolir els següents objectius:

- ➔ **Recuperar i protegir el sòl agrari** de l'especulació i la innecessària expansió urbana.
- ➔ **Garantir l'accés a la terra i als recursos productius**, d'una manera igualitària i democràtica i per als sectors socials i econòmics que promouen una dinamització del medi rural.
- ➔ **Incentivar el manteniment de la pagesia actual, la incorporació i la fixació de nova pagesia** a través d'un planejament que integri els dos punts anteriors.
- ➔ Establir l'**Espai Agrari Metropolità** com un actiu territorial estratègic dins del planejament urbanístic de l'AMB. Hi manca una voluntat política i un posicionament clar a l'hora d'incorporar aquests temes a l'agenda administrativa i executar competències.
- ➔ Enllaçar la formació (i incorporació) de la nova pagesia amb **mecanismes facilitadors d'accés a la terra**, mitjançant plans integrals o cooperacions amb incubadores de pagesos, altres programes formatius o d'integració social, i amb la consegüent concessió d'espais per poder-los desenvolupar.

Els puntals per exercir l'activitat agropecuària són l'accés a les terres d'una manera digna i econòmicament viable, així com a aigua, llavors, assessorament...; l'accés a canals curts de comercialització que enllacin les iniciatives de producció agroecològica amb les demandes de consum urbà; l'accés a preus justos, dificultat per la globalització ultraliberal; i l'accés a ajudes que facin valdre la seva dimensió multifuncional i superin el marc actual, que premia el latifundi.

Les mesures que apuntem a continuació ens han d'ajudar a caminar cap a la concreció d'aquests objectius. Les hem dividides en dos àmbits: planificació territorial agroecològica [\(2.1\)](#) i suport a la pagesia i incorporació de nous productors [\(2.2\)](#).

2.1

ORDENACIÓ TERRITORIAL I URBANÍSTICA EN CLAU AGROECOLÒGICA

Si tenim en compte la desaparició progressiva de les petites explotacions (en una mitjana diària de 2 explotacions agrícoles) —només un 5 % de les explotacions concentren el 44 % de les terres agrícoles a Catalunya— així com l'augment del preu de la terra, la política de modernització de regadius, la pressió de la producció intensiva de porc per disposar de terres per als purins o l'aparició dels fons d'inversió, arribem a la conclusió que un bé comú com la terra s'ha convertit en objecte d'especulació que està expulsant la pagesia i provoca la pèrdua de capacitat local de producció agrícola. Aquesta destrucció dels recursos endògens fomenta i fomentarà cada cop més la dependència alimentària d'altres països.

Com s'afirma des de la campanya «Per una política de terres justa i sostenible», el grau d'actuació municipal adquireix en aquest context un valor fonamental en el control sobre la terra. L'ordenació del sòl segueix sent una de les competències amb més impacte econòmic dels municipis, ja que a través dels Plans d'Ordenació Urbanística Municipal poden incidir en la governança i la gestió del territori. En el cas de Barcelona i Àrea Metropolitana de Barcelona (36 municipis), a través de la redacció del futur Pla Director Urbanístic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i de la consegüent revisió del Pla General Metropolità de 1976.

És, doncs, necessari actuar sobre el mercat de la terra, entenent que la sobirania territorial va de la mà de la sobirania alimentària. I cal fer-ho tant en relació amb la propietat com en relació amb els drets de possessió i ús, ja que la immobilitat excessiva del mercat de la terra impedeix una renovació i una democratització de la seva estructura.

És evident que la ciutat de Barcelona té una capacitat limitada per impulsar el sector primari dins el territori municipal, principalment a causa de la manca de terra i de la forta pressió immobiliària que rep. Però, en canvi, té una capacitat més ampla —i molt desaproveitada— d'impulsar canvis a escala supramunicipal, tant per la seva potència com a centre de consum com per la seva capacitat d'influència política en l'àmbit metropolità, provincial i català. Cal recordar que juntament amb altres 25 municipis disposa d'un territori l'ordenació urbanística del qual depèn d'un únic instrument urbanístic: el Pla general metropolità, aprovat fa 40 anys i del qual està prevista per llei una revisió mitjançant la redacció del Pla director urbanístic metropolità de Barcelona. És a dir, la imprescindible coordinació intermunicipal per planificar i ordenar el sòl ja està jurídicament definida.

La coordinació intermunicipal és imprescindible per planificar i ordenar el territori en direcció a la sobirania alimentària. Estimular i reforçar els plans agropecuaris, modificar les normatives dels menjadors escolars o crear bancs de terres en depenen. Barcelona ha d'esdevenir un exemple de pressió i disciplina urbanística i prendre la iniciativa de la cooperació intermunicipal.

Si volem crear un cinturó agrícola robust per a Barcelona, caldrà elaborar plans, figures d'ordenació territorial i acords de custòdia del territori participatius per tal de protegir el patrimoni natural i promoure les bones pràctiques agràries, involucrant en el procés els agents locals interessats, així com el personal tècnic i de recerca. Segons l'estudi d'Annalisa Giocoli queden 5.728 ha cultivables a l'àrea metropolitana. Les mesures que es desgranen a continuació apunten a preservar-les per a ús agrícola i tenen una dimensió eminentment supramunicipal, excepte la darrera.

- 1. Impulsar la diagnosi tècnica, els estudis de mapatge i la identificació de sòls agraris en desús o requalificables;** eines de control i seguiment que l'administració hauria d'acabar de desenvolupar. Cal actualitzar, ampliar o realitzar estudis i anàlisis sobre el territori basant-se en censos agraris, mapes de canvis d'ús, cadastre, etc., amb la finalitat de protegir el paisatge agrari, les conques hidrogràfiques i tots els seus elements patrimonials, cal preveure la millor localització per a la distribució, elaboració i venda dels productes agraris de proximitat, identificant una xarxa d'espais per l'intercanvi social que alhora permeti reduir la pressió sobre els espais agraris productius. Més enllà de visions del territori realitzades únicament des de l'òptica urbana, que qualifiquen d'activitat periurbana qualsevol artefacte fora dels nuclis o dels continus urbans, cal esclarir entre activitats pròpies del medi agropecuari-forestal i activitats impròpies (que poden comportar una minva física o una alteració geològica de la cobertura del sòl). Cal crear un consell tècnic que agilitzi i refongui les dades actuals (catàlegs del paisatge, Llei de territori, Llei del sòl d'ús agrari) en un únic document amb totes les normatives que regulen la relació entre el medi i la implantació d'elements d'ús agrícola.
- 2. Crear agències públiques de gestió i governança de la terra en cada administració competent, com a institució d'arbitratge, moderació i dinamització.** Aquestes institucions incidirien en les formes contractuals més utilitzades per adequar-les a la realitat social i econòmica, aplicar nous tipus impositius i taxes en funció dels aspectes que es vulgui prioritzar o castigar, desenvolupar preus públics en els casos en què sigui possible i, per descomptat, controlar els preus de mercat sobre la terra agrària a fi d'evitar l'especulació i l'increment abusiu.
- 3. Incorporar legislacions específiques que impulsin aquesta reforma agrària.** Legislacions, ordenances i normatives que permetin intervenir àgilment i eficaçment en processos especulatiu que implementen usos no agraris en sòl agrari. Cal, doncs,

aplicar instruments legals ja existents (però infrautilitzats) i crear-ne de nous. Aquests serien alguns dels més rellevants:

- a.** Aplicar l'**impost de finques infrautilitzades** i crear noves ordenances que incideixin sobre el preu de la terra i que tindrien gran influència sobre la viabilitat econòmica de les explotacions agràries. Aquest marc també permet explorar la possibilitat d'expropiar l'ús o forçar acords amb els propietaris de les finques abandonades.
  - b.** Per garantir una governança democràtica i un nivell de decisió a escala local i municipal, exigir la **derogació de la Llei de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local (Llei 27/2013)**.
  - c.** Pressionar des de l'àmbit local per **avançar i executar de forma coordinada els instruments pendents** a escala autonòmica i local: Avantprojecte de Llei del sòl d'ús agrari i al·legacions, Llei de territori, Carta de l'agricultura periurbana, Pla de resiliència i adaptació al canvi climàtic, etc. Especialment, cal intervenir en la Llei del sòl d'ús agrari establint una forma de qualificació de la terra agrícola que la protegeixi.
- 4. Implementar l'espai agrari metropolità com un actiu territorial estratègic dins del planejament urbanístic de l'AMB**, redefinint els criteris de planificació i impulsant una declaració conjunta dels ajuntaments per protegir, valoritzar i blindar la terra agrària.
- 5. Desenvolupar, millorar i consolidar els bancs de terres.** Aquests bancs, fons o altres figures de gestió, amb sòl públic o privat, faciliten l'accés a la terra i generen mecanismes que afavoreixen el seu intercanvi i eviten el mercat especulatiu. En paral·lel, cal incentivar i donar suport a iniciatives com Terra Franca.

- 6. Promoure un bon ús de l'aigua** a les finques agràries a través d'assessorament, formació i ajudes públiques que permetin millorar els sistemes de reg, amb l'objectiu d'aconseguir un ús més eficient i adequat a les característiques del territori, bo i conservant les infraestructures tradicionals.
- 7. Impulsar mesures per a l'accés favorable a la terra per part de les dones.** Aquestes mesures haurien d'incorporar-se en els criteris de les incubadores, agències i bancs de terra a l'hora d'atorgar parcel·les de massa sobrant. També cal proporcionar assessorament sobre la Llei de titularitat compartida de les explotacions agràries.
- 8. Impulsar mesures per a l'accés favorable a la terra per part de les persones joves.** D'una banda, és evident que qualsevol incubadora, agència o banc de terres hauria d'incloure com a criteri prioritari l'edat en l'accés a les terres. D'altra banda, es pot constituir un fons especial que doni suport a la incorporació de joves al camp i, en concret, la facilitat per accedir a la terra. És necessari abordar i revisar els plans i les mesures de cessament d'activitat agropecuària i la cessió d'explotacions, de manera que efectivament suposin un traspàs de la propietat, incloent-hi la terra. Un aspecte important per afavorir el relleu generacional en la titularitat de les terres implica revisar els tipus contractuals que s'utilitzen en la transmissió de la possessió i propietat sobre la terra.
- 9. Apoderar i dotar de competències les estructures existents** (Parc Agrari o semblant) perquè puguin implementar les normatives esmentades anteriorment, donar-hi seguiment i garantir una gestió que treballi per la preservació de la funció agrària del territori.
- 10. Implementar una planificació agrícola urbana dins del terme municipal,** partint dels plans agropecuaris del Parc de Collserola, les demandes dels horts comunitaris i els plans ciutadans que sorgeixen des dels barris, com ara el projecte Re-ruralitzem Nou Barris.

2.2

SUPORT A LA PAGESIA I INCORPORACIÓ DE NOUS PRODUCTORS

Actualment, gairebé 60.000 persones treballen a l'agricultura a Catalunya i 30.000 explotacions agràries són responsables d'1,6 milions d'hectàrees de terra agrària, junt amb 221 cooperatives agràries (que sumen 34.000 socis). No obstant això, entre els anys 1989 i 2009 el nombre d'explotacions agràries de Catalunya s'ha reduït a gairebé la meitat, amb una pèrdua de 51 explotacions per setmana. El grau d'envelliment del sector (menys del 4 % dels titulars tenen menys de 35 anys) i la manca de relleu generacional fan pensar que aquesta tendència pot mantenir-se o agreujar-se.

Fins fa ben poc l'únic planter de titulars d'explotacions agràries eren els descendents dels mateixos titulars. Aquesta ha estat una de les causes de la dràstica disminució d'explotacions agràries en els darrers anys, de manera que moltes explotacions viables han desaparegut per manca de relleu. Iniciar un projecte agrari per persones que no provenen del sector planteja complexitats i riscos afegits, com ara:

- Dificultat d'accés a recursos productius: terres, maquinària, instal·lacions...
- Dificultat per assegurar una renda equiparable a altres sectors productius.
- Necessitat d'efectuar inversions elevades.
- Períodes prolongats per generar ingressos des de l'inici d'activitat.
- Risc de no adaptació a les exigències del sector, sobretot en l'exigència d'horaris i calendari.

La Generalitat de Catalunya té oberta una línia d'ajuts a la primera instal·lació de joves agricultors que no és prou sensible a aquestes dificultats i exigeix al sol·licitant el compromís d'exercir l'activitat agrària almenys durant 5 anys entre altres requisits. Això fa que, a la pràctica, la incorporació de joves sense tradició pagesa sigui poc reeixida. Malgrat això, el percentatge de sol·licituds d'ajuts a la primera instal·lació a l'agricultura de joves que no vénen de tradició pagesa va en augment, i ja se situa entorn el 30 % de la demanda total (any 2015).

En aquest marc es fa necessària la intervenció de l'administració per revitalitzar el món rural. Es tracta, a grans trets, de donar suport a la pagesia existent, establir polítiques per garantir el relleu generacional i afavorir la reconversió de finques a la producció ecològica en el marc d'una transició cap a la sobirania alimentària. Com recull la Carta de Saragossa, cal «impulsar la creació d'empreses públiques de producció primària de serveis: gestió de residus, transformació agroalimentària, gestió forestal, etc., i plantejar cessions o condicionament d'infraestructures municipals o mancomunades: camps, solars, incubadores, molins, escorxadors, espais de cotreball, centres logístics, obradors, cuines, etc.». Algunes **mesures** per concretar aquesta declaració són les que es detallen a continuació:

1. Planificar i establir un objectiu públic municipal centrat en la **pagesia** (normalment aquests objectius s'estableixen posant el consumidor urbà en el centre). Aquest objectiu públic tracta de fixar un nombre de pagesos metropolitans; per exemple, duplicant cada any la xifra de pagesos i pageses de la metròpoli, o bé assolint un nombre determinat en un termini concret.
2. Estimular les **incubadores agràries** i els **espais test agraris** com fórmules centrals per neutralitzar dues tendències aparentment contradictòries: la disminució del nombre d'explotacions agràries i la dificultat d'incorporació de joves sense tradició pagesa. Cal impulsar projectes dirigits a persones novingudes al sector agrari que necessiten testar la seva idea d'empresa en unes condicions

de «període de prova», facilitant-hi recursos productius (terres i infraestructura) i assessorament tècnic i empresarial. Per iniciar una incubadora caldrà captar i mobilitzar recursos productius mitjançant acords amb propietaris i des d'aquesta base fer una convocatòria pública, analitzant la viabilitat dels projectes presentats i establint un procés d'acompanyament.

3. Facilitar i coordinar l'accés a les **línies de finançament** per a la promoció i defensa de l'agricultura periurbana en l'àmbit europeu; així com obrir línies de microcrèdit per donar suport a iniciatives de producció agroecològica i de proximitat i, en especial, de transició de l'agricultura convencional a l'ecològica.
4. Establir convenis amb altres municipis del territori, especialment aquells amb **dinàmiques de despoblació rural**, perquè s'hi estableixin projectes agroramaders a càrrec de joves, aturats i altres habitants de Barcelona així com de persones migrants, refugiades o desplaçades.
5. Facilitar el treball remunerat de les **dones** en el sector mitjançant l'adaptació de la maquinària, així com l'adopció de mesures de conciliació familiar i laboral. Cal revalorar socialment el paper de les persones que treballen en el sector primari, especialment dels agricultors i agricultores, donant-los la paraula en espais de debat i formació; per exemple, en centres educatius, seminaris o tallers del municipi, com a assessors en projectes d'horts escolars i menjadors col·lectius ecològics, afavorint l'intercanvi generacional i reivindicant el coneixement tradicional. Cal prioritzar els espais formatius liderats per dones.
6. Impulsar a escala supramunicipal la figura dels **agents de dinamització rural** per acompanyar arran de terra la implementació de totes les mesures destinades a crear finques i circuits agroecològics.
7. Crear un **banc de varietats locals agrícoles i ramaderes** que n'impulsi la preservació i la difusió. Un model a seguir és el del Banc de Llavors del Vallès Oriental, exemple de sinergia entre l'administració i el teixit agroecològic. Es tracta de catalogar, re-

cuperar i difondre l'agrobiodiversitat, així com d'incrementar la presència de varietats tradicionals en el mercat agroalimentari. Al Banc de Llavors del Vallès Oriental es fan tasques de divulgació, així com de recerca, caracterització i registre al catàleg de varietats locals d'interès agrari de Catalunya. Un banc de llavors municipal o metropolità també podrà proveir els horts comunitaris i municipals de la ciutat.

8. Investigar la potencialitat dels **usos lúdics i turístics** com a generadors de beneficis per a l'agricultura, així com preveure possibles perjudicis.
9. Fundar obradors col·lectius polivalents per fomentar l'establiment de petites empreses d'**economia social i solidària (ESS)** en l'àmbit de l'elaboració i la transformació alimentària. L'Ajuntament pot crear obradors polivalents que tramitin les llicències necessàries i on els usuaris hagin de pagar un lloguer. La fórmula de gestió podria ser la cessió de l'espai a una entitat o cooperativa. També caldria editar una guia o un llibre blanc dels obradors polivalents d'ús col·lectiu.
10. **Recuperar recursos i tancar cicles.** Es poden impulsar programes de recollida d'aigües pluvials a les teulades de la ciutat, producció de fertilitzants a partir de restes de cuina o orins, generació de biogàs a partir de metà, etc. El 45 % del pes dels residus, segons dades de la Generalitat (1995), és fracció orgànica, això ens duu a una quantitat aproximada de 500.000 tones a l'any per l'AMB (250.000 a Barcelona ciutat). Aquesta fracció orgànica pot servir d'aliment animal o ser compostada per cobrir en una proporció elevada les necessitats de fertilització de la terra agrícola metropolitana. Aquesta matèria orgànica es pot obtenir en coordinació amb els programes de gestió de residus porta a porta, com es fa a diversos municipis del territori. Aquest programa també podria aportar matèria orgànica per a sistemes veïnals d'autoconsum, com els horts comunitaris.
11. Fomentar la **bioconstrucció** en la rehabilitació de masos i finques agrícoles a través d'assessorament tècnic i línies de finançament.

12. Amb caràcter d'urgència, revitalitzar i garantir el relleu a les darres finques agrícoles de Barcelona ciutat, com l'Hort del Marcel·lí (Horta) o la Ponderosa (Nou Barris). En aquests emplaçaments es poden crear **finques agroecològiques** que siguin models de referència. S'hi poden instal·lar també alguns dels equipaments proposats en aquest document: incubadora agrària, banc de varietats locals, espais de formació i educació agroecològica per infants, central de compres, obradors col·lectius polivalents, etc.
13. Promoure formes de **ramaderia urbana comercial**, tot recuperant sistemes productius dins de la ciutat a partir d'algunes iniciatives pilot, aprofitant les excepcions que permeten les lleis europees i modificant les normatives municipals que actualment ho impedeixen. Passar a una fase executiva en la instal·lació d'apiaris (com ja es practica en espais com el Castell dels Tres Dragons), la recuperació d'alguna vaqueria amb caps de bestiar menut, la cria de gallines, etc. En serien emplaçaments indicats alguns parcs, els cementiris, Collserola o els centres comunitaris amb les condicions adequades.
14. Revitalitzar les activitats de **pesca extractiva artesanal** poc agressives amb el medi i recuperar la fauna i flora aquàtiques. Fer visible el paper ambiental, cultural i econòmic de la pesca tradicional. Avaluar les possibilitats de generar espais i infraestructures de comercialització directa. Difondre les arts i tradicions pesqueres locals i la gastronomia autòctona associada. Generar debat i avaluar la situació de la pesca municipal i les seves problemàtiques específiques (marítima, continental, aqüicultura...). Avançar en la recuperació de l'ecosistema marí litoral i en l'ús de pràctiques extractives sostenibles.
15. Estudiar el paper de l'**escorxador municipal** de Barcelona en relació amb els impactes locals i globals que representa l'aliment que proporciona a la ciutat i estudiar propostes per corregir-ho des d'una perspectiva de sobirania alimentària.

IMPULS ALS CIRCUITS CURTS DE COMERCIALIZACIÓ AGROECOLÒGICA

Per Circuits Curts de Comercialització (CCC) entenem aquelles formes de circulació agroalimentària que es caracteritzen per la presència d'un sol intermediari, com a màxim, entre el producte final i el consumidor. Ara bé, atès que aquesta definició pot generar confusió i que el canal agroindustrial de distribució pot complir aquest criteri, també hem de parlar d'espais comercials on la producció i el consum tenen un alt poder de decisió respecte a què i com es produeix. El concepte de canal curt s'ha de fer, per tant, des del vessant polític, on s'aborda el compromís i les relacions entre persones, el coneixement mutu i la responsabilitat compartida, més enllà del nombre d'esglaons que tingui la cadena de distribució. És a dir, els CCC que volem són uns canals que es caracteritzin per la proximitat espacial entre producció i consum, l'apropament de les esferes de consum i producció, la reinstauració de la confiança entre el productor i el consumidor i l'articulació de noves formes d'associació.

Aquest enfocament, però, no ha de restar eficàcia a aquests canals. Actualment, molts petits productors estan immersos en una dinàmica multitasca per poder donar sortida als seus productes, assumint molta feina logística en detriment del temps disponible per a la feina productiva. D'aquí la necessitat de facilitar-ne la distribució, tant per alleugerir la feina dels productors i abaratir despeses com per facilitar a tota la població un producte de pro-

ximitat o ecològic assequible. Segons el darrer baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics, existeix un fort contrast entre el 50 % (aprox.) d'interès entre els consumidors pel producte ecològic —que el compren sobretot de forma ocasional—, i el 2,5 % de venda efectiva sobre el total de la venda agroalimentària.

En un context dominat per les grans empreses de *l'agrobusiness*, on el supermercadisme s'acosta a una posició d'oligopoli efectiu, necessitem un ajuntament proactiu, que utilitzi la seva condició de primer actor de l'economia municipal per impulsar la sobirania alimentària i recuperar el seu rol històric en els circuits alimentaris. Això implica donar suport als nous CCC i al mateix temps protegir un petit comerç en crisi crònica; establint sinergies des d'un enfocament agroecològic que en gran mesura resulta desconegut o inaccessible pels petits comerciants. Les fórmules de gestió amb què l'Ajuntament concreti aquests plans s'hauran d'adaptar a cada situació. Dins la caixa d'eines existeixen distintes opcions, des de diferents modalitats de suport als actors de l'ESS agroecològica fins a la creació de noves empreses municipals, la reorientació de les existents o inclús la remunicipalització de determinats serveis.

Les mesures que recollim a continuació busquen concretar aquesta transició. Les hem dividit en cinc àmbits: distribució agroecològica (3.1), compra pública (3.2), mercats (3.3), certificació participativa (3.4) i malbaratament i pobresa alimentària (3.5).

3.1

DISTRIBUCIÓ AGROECOLÒGICA

Cal fixar un percentatge de producte de proximitat i ecològic com a horitzó? L'Ajuntament de Florència ha promogut una ordenança que obliga tots els nous establiments vinculats a l'alimentació a facilitar dins la seva oferta comercial un mínim del 70 % de productes locals i regionals. A diferents ciutats del Regne Unit s'estimulen campanyes «30:30», on es busca que la procedència del 30 % dels aliments consumits estigui dins de 30 milles del lloc on es viu. A Brussel·les s'ha dissenyat un pla per aconseguir que el 2020 hi hagi un 30 % menys de residus alimentaris, el doble d'àrees agrícoles i un 30 % de llars produint part de la seva dieta; i que el 2035 el 30 % de les fruites i verdures provinguin de l'agricultura urbana i periurbana.

En principi, aquest tipus d'horitzons poden representar un bon estímul per a les polítiques alimentàries, però per poder fixar-los-hi de forma realista abans cal fer un diagnòstic de viabilitat, analitzant quina capacitat de producció agroecològica i logística tenim instal·lada a la ciutat.

Sigui com sigui, si volem fer créixer els circuits agroecològics, cal aprofitar l'enorme potencial que Barcelona té en les baules de la distribució i la venda. **Les mesures recollides a continuació pretenen començar a fer-ho possible.**

1. Realitzar una **diagnosi tècnica del sistema alimentari de la regió metropolitana de Barcelona**, així com del potencial de creació de nous nínxols d'activitat o d'estímul de transició de canals ja existents però amb una petjada ecològica elevada. L'avaluació del potencial agroecològic de Barcelona s'ha de fer a escala de la regió metropolitana de Barcelona. La diagnosi tècnica serveix per conèixer les característiques, les tendències i els principals reptes des de la perspectiva de la sobirania

alimentària, tenint en compte les peculiaritats dels territoris periurbans i els desafiaments socials i ecològics de l'activitat agrària i l'alimentació. Aquest diagnòstic es realitza a través de la consulta de fonts secundàries que permeten avaluar indicadors de sobirania alimentària, la realització d'entrevistes en profunditat i tallers participatius amb agents de diferents àmbits. Un bon marc per fer aquesta anàlisi seria l'AMB. La seva execució, però, no ha d'endarrerir la implementació de moltes de les mesures recollides en aquest document, la necessitat de les quals ja ha estat contrastada per múltiples estudis.

2. Cedir o llogar espais i equipaments municipals per instal·lar o incubar empreses d'**ESS agroecològiques**.
3. Establir **sinergies entre els actors de l'ESS i els instruments de planificació econòmica** de la ciutat. Crear nous perfils laborals agroecològics dins els plans ocupacionals de Barcelona Activa i els districtes. Crear o enfortir escoles d'oficis vinculades a l'àmbit alimentari.
4. Crear **centrals de compres de districte**. Per fomentar un model de producció agroecològica que superi el model de distribució ecològica capitalista, cal incidir en els fluxos de mercaderies. Aquestes centrals, instal·lades en mercats municipals o espais comunitaris, poden jugar un rol important. En la creació d'una central de compres cal garantir la participació i el compromís dels diferents actors de la cadena agroalimentària perquè fixin, de forma conjunta i consensuada, els preus de compra i venda dels productes agrícoles, així com els criteris dels productes que es poden comercialitzar. Pot resultar inspiradora l'experiència pilot (curs escolar 2015-2016) de la Central de Compres del Maresme, un projecte autogestionat que rep els productes de 15 explotacions agràries que compleixen els criteris de proximitat, ecològics i de temporada. Les bases del seu funcionament han estat pactades pels pagesos, les 6 empreses gestores dels menjadors escolars i l'Associació

Menjadors Ecològics, que d'aquesta manera ha servit ja més de 1000 menús diaris durant el 2015.

5. Donar suport al **treball en xarxa** per promoure el consum agroecològic entre AMPA, gestores, pagesia agroecològica i empreses de logística.
6. Obrir un **pavelló de producte de proximitat o ecològic a Mercabarna**. De la mateixa forma que en qualsevol altra central de compres, en aquest pavelló caldria garantir la participació i el compromís dels diferents actors de la cadena agroalimentària perquè fixin, de forma conjunta i consensuada, els preus de compra i venda dels productes agrícoles, així com els criteris dels productes que es poden comercialitzar. També caldria estudiar formes de funcionament segurament diferents de les que ara es donen en altres pavellons de Mercabarna, pactant els horaris de distribució i abandonant el sistema de subhasta com a forma de fixar el preu dels productes.
7. Facilitar **crèdit públic** o avalar crèdits provinents de la **Banca Ètica**, amb l'objectiu d'impulsar nous projectes en l'àmbit de l'ESS agroecològica.
8. Crear **incubadores** urbanes que donin formació i acompanyament a nous projectes en l'àmbit de la distribució, el consum i la divulgació agroecològica.
9. Modificar les **normatives i ordenances sanitàries** per facilitar els CCC i no posar bastons a les rodes als ja existents.
10. Introduir **producte de proximitat a les màquines expenedores** de les oficines i equipaments municipals.
11. Donar suport als **grups i cooperatives de consum**. Fem nostres les demandes sorgides en el procés de debat amb l'Ajuntament i recollides a la memòria-diagnosi *Les Economies Comunitàries de Barcelona* (juny 2016):
  - a. Fer-los literalment **visibles**: Posar un cartell i apujar la persiana. Però no com a local comercial. Quan es difonguin els grups de consum cal deixar clar que no són una

competència per a les botigues; és com comparar una llibreria amb una biblioteca. La diversitat de models és bona i aquests es retroalimenten. Englobar-los en cooperatives de consum i anomenar-les totes (Som Energia, Fiare, Guifi.net, Eticom, cooperatives de consum...)

- b.** Seguir amb la tasca que s'està fent a l'**Oficina Municipal d'Informació al Consumidor** de difusió de consum responsable. Seguir per aquesta línia. Fer una xerrada a la OMIC sobre cooperatives de consum.
  - c.** Repartir **díptics sobre opcions de consum responsable** a OAC, centres cívics, biblioteques, hospitals, casals de gent gran.
  - d.** Fer **xerrades sobre grups de consum** als equips tècnics de l'Ajuntament.
  - e.** Escriure sobre la **història dels grups de consum**. Ben aviat, Germinal farà 25 anys; I un Rave! ha desaparegut... si no s'escriu, es perdrà la seva història.
- 12.** Impulsar la **moneda social de Barcelona** com un instrument per fomentar el comerç local i la transformació del model productiu. Experimentar amb aquesta forma de pagament per als productes de comerç i producció local.
- 13.** Dissenyar intervencions per **millorar la salut de la població** i la prevenció de malalties vinculades a hàbits alimentaris inadequats i al sedentarisme. Per exemple, fer la compra al barri afavoreix anar a peu i redueix l'ús del vehicle privat, al mateix temps decreix el malbaratament dels aliments (com que s'hi va caminant, es compra menys quantitat) i es millora la planificació del menú alimentari, així com la vida veïnal, l'activitat econòmica i la sensació de seguretat.

3.2

COMPRA PÚBLICA

Les administracions públiques són el principal client pel que fa a les compres alimentàries. El poder que tenen per modificar el mercat alimentari és molt gran si tenim en compte els seus processos de compra pública i licitació de subministrament i els serveis relacionats amb les restauracions col·lectives (escoles, universitats, hospitals, centres penitenciaris, bancs d'aliments...). Si aquest volum de compra tingués lloc en mercats de proximitat, seríem davant el catalitzador definitiu per crear, enfortir i estendre una xarxa de mercats locals viables amb unes conseqüències importants en l'economia, la societat, el medi ambient i la cultura.

La compra pública ajuda a concretar i avançar declaracions i recomanacions com les que indica el Llibre Verd de la Compra Pública de la Unió Europea, sobre la modernització de la política de contractació pública, o el Dictamen del Comitè de les Regions de la Unió Europea: «Sistemes d'aliments locals», o l'informe de la Comissió d'Agricultura i Desenvolupament Rural del Parlament Europeu sobre com evitar el desaprofitament d'aliments: estratègies per millorar l'eficiència de la cadena alimentària en la UE, a més de les diverses declaracions i documents de la Direcció General d'Agricultura i Desenvolupament Rural de la Comissió Europea, que insten a fomentar la relació directa entre productors i consumidors, impulsant iniciatives de comercialització directa o de radi curt.

Durant el mes d'abril del 2014, el Parlament de Catalunya va aprovar la **Resolució 655/X** on s'instava el Govern a:

- ➔ Impulsar que l'Administració de la Generalitat i les entitats del sector públic adquireixin productes agroalimentaris de proximitat.
- ➔ Incloure en els expedients de contractació pública criteris de valoració de les ofertes contractuals basats en la qualitat, les característiques mediambientals i els costos del cicle de vida dels productes, i també condicions especials d'execució dels contractes, amb la finalitat d'afavorir l'adquisició d'aliments de proximitat.
- ➔ Incloure en els expedients de contractació pública, com a criteris de valoració de la qualitat, els aliments de temporada, la frescor i el temps entre el procés de recol·lecció, sacrifici o elaboració i el consum, i també les denominacions d'origen protegides (DOP), les indicacions geogràfiques protegides (IGP), les marques oficials de qualitat —com ara, la Marca Q— i altres possibles identifications.
- ➔ Incloure en els expedients de contractació pública, com a criteris de valoració de les característiques mediambientals i de costos del cicle de vida, la producció agrària ecològica (PAE), la producció integrada (PI) i la venda de proximitat.

El mes d'abril del 2015, el Parlament de Catalunya va aprovar la **Moció 196/X** sobre els menjadors escolars. Entre altres punts s'instà el Govern a impulsar que els responsables de la contractació:

- ➔ Incorporin criteris de proximitat, temporada i producció ecològica en el cas de les matèries primeres i en els casos en què la qualitat nutricional de l'alimentació tingui un valor important en la puntuació.
- ➔ Afavoreixin la recuperació de la dieta mediterrània i la incorporació diària de verdura i hortalisses fresques en el menú, i que la procedència de la producció sigui com més propera millor en cada cas.
- ➔ Tinguin en compte l'origen dels productes alimentaris no tan sols des d'una perspectiva física, sinó també social, fent una atenció especial a les condicions laborals del personal contractat pels proveïdors.
- ➔ Valorin la presència de proteïnes vegetals a partir de la incorporació de llegums i cereals, almenys un cop a la setmana.
- ➔ Fomentin el consum de productes ecològics en els centres educatius com a continuïtat del Pla d'acció per a l'alimentació i l'agricultura ecològiques 2008-2012.
- ➔ Promoguin la dieta mediterrània i els productes ecològics.

A la ciutat de Barcelona s'ha posat en marxa un seguit d'iniciatives per introduir aquests elements en el marc de la compra pública i concretament en la gestió dels **menjadors de les escoles bressol i de les escoles de primària**. Si bé des de Barcelona + Sostenible s'ha fet un conjunt d'accions, la majoria d'aquestes han sorgit d'escoles (direcció, famílies, AMPA) o de campanyes impulsades per diferents entitats, com la Xarxa Agroecològica de Menjadors Escolars de Catalunya (XAMEC) i l'Associació de Menjadors Ecològics. Cal remarcar que en l'àmbit dels menjadors escolars diverses iniciatives s'han trobat amb dificultats, ja que les licitacions limiten el poder transformador dels menjadors i afavoreixen l'externalització dels serveis que presenten la millor oferta econòmica. En aquest context incipient proposem les mesures següents:

- 1. Creació d'una Taula de Treball de Compra Pública Alimentària.** El seu objectiu és la definició del marc per elaborar els plecs tècnics i administratius de la compra pública (menjadors escolars, menjadors socials, centres cívics, casals d'avis...) així com l'elaboració d'un mapa de tots aquells subministraments i serveis relacionats amb les restauracions col·lectives (escoles, universitats, hospitals, centres penitenciaris, bancs d'aliments...) de competència municipal o en model de cogestió.
- 2. Elaboració d'un marc base de licitacions pels concursos de compra pública alimentària.** A partir de la capacitat real de producció i distribució agroecològica a la ciutat de Barcelona i la seva àrea d'influència i de les recomanacions de la Taula de treball cal presentar un marc base de licitacions a partir del qual convocar els concursos que sigui necessari adjudicar. Aquest marc ha d'estar integrat en la Guia de Contractació Pública Social recentment aprovada per l'Ajuntament i garantir:
  - a.** La preparació d'un estudi de viabilitat d'aplicació del model de menjador ecològic tenint en compte la realitat del servei de menjador o compra pública que es vol oferir.

- b.** Una baremació on es valori la qualitat del servei: oferta econòmica (10 %), memòria empresa (10 %) i valoració tècnica (80 %).
  - c.** La realització d'una auditoria tècnica que vetlli pel compliment del servei segons allò establert en el plec de les licitacions.
- 3. Els menjadors escolars són part de projecte educatiu** (l'infant passa un 40 % del seu temps educatiu al menjador de l'escola) i com a tal s'ha d'afavorir que els administri la comunitat educativa mitjançant el seu control, gestió o contractació per part de les AMPA. S'ha de donar suport i promoure les AMPA que vulguin auditar els criteris ecològics i socials de la compra que fan a les seves escoles.
- 4. Definir l'estructura dels menús i facilitar la logística**, en l'àmbit escolar o en qualsevol altre servei de menjador ofert per l'administració, prioritzant la **dieta mediterrània** i establint criteris d'aliments de **proximitat**, de **temporada** i **ecològics**, així com reduint la proporció de proteïna d'origen animal. És important que les normatives de salut sobre la manipulació d'aliments no impedeixin treballar amb productes frescos i de temporada. L'administració hauria d'assegurar-se que les cuines escolars, les de les residències de gent gran, etc., disposen dels recursos per poder treballar i això implica una inversió per adaptar l'entorn de treball —la cuina— al que després es demana i s'exigeix des de l'administració. Actualment s'imposen condicions que algunes cuines, no adaptades, no poden complir.
- 5. Implementar projectes pilot municipals per reforçar la transformació dels menjadors escolars** i altres serveis de menjador oferts per l'administració, seguint la ruta de la transformació ja iniciada per iniciativa d'AMPA i col·lectius agroecològics.
- 6. Crear eines per garantir l'intercanvi i la generació de co-neixement de menjadors escolars ecològics:** programes de formació i assessorament per escoles, AMPA, equip de cuina, monitoratge...

3.3

MERCATS

En la dècada dels noranta Barcelona va fer una «aposta pel model comercial de proximitat dels mercats». Des d'aleshores, una entitat pública —l'Institut de Mercats de Barcelona— s'ocupa de la gestió, el funcionament i la millora dels 43 mercats de la ciutat. El manteniment d'aquesta important xarxa és un reflex de vocació de servei públic per facilitar l'accés al producte fresc, especialment en aquells barris on la iniciativa privada potser no ho faria per manca de viabilitat econòmica. En els darrers 20 anys hi ha hagut una reestructuració de la xarxa que ha fet créixer la superfície dedicada als establiments però també ha implicat una racionalització dels negocis que, d'una banda, n'ha reduït el nombre i, de l'altra, ha introduït els supermercats a l'interior dels mercats.

Mercabarna i l'actual Xarxa de Mercats Municipals de Barcelona, tal com passa amb les cadenes de valor de les grans superfícies, estan donant un paper molt important a la distribució d'aliments i a la seva capacitat logística, deixant al marge el paper protagonista que hauria de tenir la pagesia del territori agrícola periurbà de Barcelona. L'actual marc legal (sentència PECAB, directives europees, llei d'estabilitat pressupostària de determinats serveis públics, lliure implantació de les iniciatives privades del sector comercial, poca o quasi nul·la capacitat dels ajuntaments sobre horaris comercials...) potencia aquesta dinàmica, dificulta la valoració multifuncional del circuit alimentari i situa la competitivitat com l'autèntic «valor afegit».

En el procés de renovació i modernització dels mercats municipals de Barcelona, hi ha un altre actor protagonista que també ha perdut poder: els i les paradistes dels mercats. Sota l'argument de la viabilitat financera de les reformes i del seu manteniment, hem vist com els supermercats i la gran distribució han entrat als mercats municipals, i cada cop és un sector més captiu i dependent

de Mercabarna i de les facilitats logístiques que ofereix. Aquestes facilitats contrasten amb uns circuits curts desmantellats o desatesos, ja sigui per determinades normatives, pel dèficit d'infraestructures, com ara centrals de compra o escorxadors ecològics, o senzillament per desregulació de la mà invisible del mercat. La major part dels paradistes s'han renovat, però no es qüestiona un model on s'ha perdut capacitat d'opinió i decisió. Un model on es valora el producte gourmet i l'existència de tastets a les parades com a valor afegit, però on manca una estratègia clara per a promoure els productes frescos, locals i ecològics.

Si es vol promoure i apropar el consum de productes agroecològics, els mercats municipals són espais estratègics. Ara bé, és necessari modificar algunes de les polítiques actuals de mercats. Aquestes són mesures que poden millorar la situació actual, tant en la gestió dels mercats municipals com en el suport de noves formes de venda als carrers:

1. En totes les modalitats de punt de venda, siguin parades del mercat municipal, mercats ocasionals o quioscs de venda de temporada, caldrà prioritzar els següents criteris en els plecs de condicions:
  - a. El producte de **proximitat**.
  - b. La **qualitat ambiental**.
  - c. L'accés de **joves** al sector agrícola.
  - d. Característiques de **qualitat del producte**, com ara denominacions d'origen (com s'ha fet amb la DO de Les Garrigues al mercat de la Concepció) o altres figures de protecció i promoció de la qualitat del producte alimentari agrícola o varietats locals i tradicionals.
2. Millorar el **model de mercats verds**. En aquest procés hem rebut denúncies de pràctiques de rentat verd (*greenwashing*) quan en les quatre proves pilot s'ha publicitat que es venia producte de proximitat o ecològic, ja que a la majoria de sectors hi ha molt poc producte ecològic. Per evitar aquesta confusió proposem:

- a. Evitar penjar globus i grans cartells que facin una impressió general de disponibilitat de producte ecològic i de proximitat. Posar els cartells només sobre els productes o dins les caixes que efectivament compleixen aquestes condicions. Els cartells grans han de servir per explicar com detectar aquests productes dins el mercat.
  - b. Fer inspeccions i controls més sovint, tant a Mercabarna com als mercats municipals.
3. Incorporar un enfocament agroecològic en la reforma del **Mercat de l'Abaceria de Gràcia**, basant-se en el projecte de la plataforma Gràcia, cap a on vas? i la proposta de cooperativa de consum encarregada per Barcelona Activa. Es tracta d'un espai de venda en comú per a productes ecològics i de proximitat; directament del productor, sense distribuïdor. Un espai de 300-350 m² amb 6-10 socis productors, obert també a petits productors familiars i a producte de proximitat. Aquest espai pot incorporar un obrador per cuinar productes que el mercat no pot vendre i vendre'ls. També pot incloure una central de compres on els productors venen a altres actors del barri, com grups de consum, institucions o petits comerços. Cal incorporar aquestes orientacions estratègiques als futurs plans de reforma d'altres mercats municipals que ara s'estan estudiant o es posaran en marxa durant aquest mandat.
4. Permetre **parades de venda no sedentària**. Es podrà autoritzar als mercats municipals un nombre de parades determinades per a la venda temporal o directa, en parades que es troben vacants o en zones pròximes i habilitades expressament per a aquest efecte. Aquestes parades també es podran instal·lar, agrupades en mercats de pagès o de forma individual, en altres zones de la ciutat. Per fer-ho possible, primer cal modificar aquells aspectes de les ordenances de venda no sedentària actuals que dificulten aquesta activitat i sobretot prioritzar els següents criteris en els plecs de condicions:

- a. Ús de producte ecològic o produït amb criteris ambientals.
- b. Ús de productes de comerç just.
- c. Ús de producte de proximitat i amb característiques de qualitat, com ara Denominacions d'Origen o altres figures de protecció i promoció de la qualitat del producte alimentari agrícola o varietats locals i tradicionals.
- d. Tipologia de l'oferta coherent amb la tradició gastronòmica local i la temporalitat dels productes.

Les concessions a 15 anys són també una mesura important per facilitar la consolidació d'aquests projectes.

5. Estimular els **mercats de pagès**. El mercat de pagès posa en contacte consumidors, restauradors i productors, fomentant així la coproducció. En la seva gestació cal contactar amb les associacions de comerciants, el teixit associatiu i les cooperatives de consum, establint sinergies i col·laboracions que siguin beneficioses per tothom. Aquesta proposta no s'erigeix com una competència al comerç alimentari de la zona, sinó com una experiència educativa, que genera consciència crítica de consum responsable i que resulta enriquidora per al barri i, per tant, beneficiosa per al petit comerç. El mercat de pagès també pot vincular-se a activitats culturals, com música o activitats infantils. L'experiència dels Mercats de Pagès de Barcelona impulsada per la Xarxa de Consum Solidari o del Mercat de la Terra de Slow Food Barcelona al Parc de les Tres Xemeneies del Poble Sec, es configuren com una base sòlida per impulsar mercats de caràcter setmanal. Per fer-ho possible cal una major implicació i suport per part de l'Ajuntament de Barcelona. Concretament, i sempre que els mercats ho sol·licitin, cal potenciar els següents aspectes:
  - a. Finançament per a comprar infraestructures mínimes i dotar-se d'una imatge unitària.
  - b. Tasques de la comunicació i visibilització de cara al públic en general.

3.4.

CERTIFICACIÓ PARTICIPATIVA

Es **Sistemes Participatius de Garantia (SPG)** són sistemes de certificació gestionats per xarxes de grups locals que s'encarreguen d'organitzar i realitzar visites a les finques (amb representants de la mateixa producció i del consum) per donar suport a l'agricultor, millorar el seu maneig, adequar-lo a les pautes establertes per la xarxa, etc. Després de la visita, un altre grup s'encarrega de comprovar la correcta aplicació de les normes i d'emetre (o no) el certificat. La xarxa, incloent-hi els productors, pot proposar millores per tendir cap a majors graus de sostenibilitat, tant en la producció com en la comercialització. La certificació deixa de ser un mecanisme de control i es converteix així en un mecanisme de suport a les productores i els productors.

Seria desitjable alguna fórmula de segell de garantia participativa per avalar el producte agroecològic dins el marc metropolità? És estratègica la creació d'un nou segell? En el procés de **Llaurant Barcelona** hem recollit diverses veus, entre les quals destaquen les que creuen que ja hi ha molts segells i més aviat es tracta d'utilitzar bé els que tenim.

En les grans ciutats, tenim referències com la marca **Fresc**, que distingeix els productes frescos i de qualitat que es cultiven al Parc Agrari del Baix Llobregat. O el projecte **M Producto Certificado**, marca que certifica els aliments produïts a la Comunitat Autònoma de Madrid amb l'objectiu de garantir l'origen i la qualitat dels seus productes agroalimentaris i 440 productors adherits.

Atès que aquesta és una discussió oberta i no tenim una postura definida, apuntem altres **mesures** que poden estudiar-se per valorar la seva implementació.

- **Crear un segell de carn alimentada amb pinso i pastura local.** En paraules d'un pagès del Maresme: «La llonganissa de Vic no és de Vic, és de Brasil, Argentina o Pakistan... una llonganissa Monsanto. Falta produir més pinso local, però sense oblidar que si volguéssim cobrir la demanda local dels grans industrials carnis, hauríem de cultivar el 75 % de Catalunya amb soja». Tot i que el Departament d'Agricultura comença a promoure el cultiu de la soja, som davant d'una pràctica importadora generalitzada, que afecta inclús als ramaders ecològics, que també importen una part important del pinso que utilitzen. Una pràctica depenent i al mateix temps un problema de justícia ambiental global. Per tant, un segell que no premiés només la proximitat en el producte final, sinó en tots els elements de la cadena, establiria un tret diferenciador rellevant. Aquests segells també podrien introduir criteris de valorització de la gestió forestal realitzada pels ramats, especialment si tenim en compte que la massa forestal ha crescut (amb el consegüent perill d'incendis) allà on s'han abandonat les terres de cultiu i que al mateix temps aquests boscos, ben gestionats, poden aportar recursos a l'agricultura.
- **Crear un segell per als restaurants i comerços sostenibles de la ciutat,** aplicant requisits agroecològics per fomentar els productes de proximitat en els canals de restauració. Aquest segell pot donar peu també a línies d'ajuda (subvencions, exempcions...). En aquest àmbit pot servir d'inspiració l'etiquetatge «Good Food» de Brussel·les. Es tracta d'un segell gratuït que es proporciona a tots els restaurants i menjadors escolars, hospitals, negocis, guarderies, universitats, institucions públiques i serveis d'àpats de la ciutat de Brussel·les com a reconeixement del seu esforç per oferir un menú saborós, saludable i variat, amb productes de proximitat i respectant el medi ambient, la protecció dels animals i unes condicions laborals justes. L'obtenció d'aquest reconeixement requereix el compliment d'un seguit de criteris i condicions establertes, monitoritzats i controlats per organismes independents, els resultats dels quals són analitzats i enviats a un jurat que decideix si cada local n'és o no mereixedor.

3.5

MALBARATAMENT I POBRESA ALIMENTÀRIA

Catalunya es troba en una situació d'emergència social que no té precedents en la seva història recent. La gestió que la classe política ha realitzat dels efectes de l'esclat de les bombolles especulatives en què s'ha basat el darrer cicle d'acumulació capitalista ha tingut efectes desastrosos per a la majoria de la població catalana. Entre aquests, destaquen, d'una banda, la generalització, diversificació i intensificació de les formes de pobresa, així com l'augment de les desigualtats; i, de l'altra, el deteriorament dels serveis de protecció social i de la cobertura dels drets socials. Les alternatives recollides en l'informe «Ja Volem el Pa Sencer» impliquen donar suport a les iniciatives de dinamització local agroecològica en paral·lel a un acompanyament de les persones participants en els menjadors escolars i altres espais similars per promoure el seu apoderament.

1. L'Ajuntament pot impulsar que els bancs d'aliments es transformin en organitzacions cogestionades per usuaris, productors i entitats vinculades. Avaluar i fer propostes de millora, de manera coordinada amb els serveis competents en assistència social, de bancs d'aliments, menjadors socials o altres eines de gestió de les carències i emergències alimentàries amb l'objectiu de millorar la seva funció social i la coordinació amb el sistema local de producció i distribució d'aliments.
2. Estudiar i replicar el projecte «Last Minute Sotto Casa» de Torí, que promou el reaprofitament alimentari a través de les noves tecnologies. Es tracta d'una aplicació gratuïta per a dispositius mòbils que possibilita la connexió entre els comerciants de productes alimentaris i els consumidors de la ciutat, fent viable que els usuaris rebin una alerta quan els comerços posen a la venda a un preu inferior aquells productes que no es poden reposar l'endemà.

3. Promoure supermercats de venda de productes que altres botigues han rebutjat. Pot servir d'inspiració l'experiència del supermercat «Wefood» («Nosaltres som menjar»), situat a Copenhaguen, que intenta reduir el malbaratament d'aliments mitjançant la venda de productes que altres botigues han rebutjat. L'establiment ven des de productes de la llar i cosmètics a menjar. Comparat amb altres supermercats, ofereix reduccions del 30 al 50 per cent en els seus preus. Tots els productes són legals i segurs de consumir, però altres cadenes els desestimen perquè són propers a la data de caducitat, estan mal etiquetats o bé el seu embolcall està en mal estat.
4. Seguir enllaçant la reducció del malbaratament alimentari amb la reducció de la inseguretat alimentària amb projectes com BCN Comparteix el menjar, de Nutrició Sense Fronteres (NSF), que des de l'any 2012 realitza sessions formatives i tallers de cuina sobre hàbits alimentaris saludables a baix cost i ha recuperat 100.284 kg d'aliments cuinats congelats i 59.549 kg d'aigua embotellada, excedents del sector HORECA per distribuir-los entre 73.669 persones i 15.862 famílies en risc d'exclusió social a través de 17 entitats socials.

Molts dels productes que consumim arrosseguen una motxilla ecològica invisible, les conseqüències de la qual acaba pagant l'ecosistema planetari, la població del sud global o el mateix sector públic local.

REGULACIÓ DEL MERCAT CONVENCIONAL

Ja hem vist la importància d'una estratègia de transició que superi l'actual domini de les grans corporacions alimentàries. No obstant això, no n'hi ha prou amb construir circuits alternatius. Les dinàmiques oligopolístiques que controlen el mercat condicionen la viabilitat de les iniciatives que se sostenen en altres valors i altres pràctiques, exercint una competència deslleial i àmpliament desregulada. Al mateix temps, molts dels productes que consumim arrosseguen una motxilla ecològica invisible, les conseqüències de la qual acaba pagant l'ecosistema planetari, la població del sud global o el mateix sector públic local.

El problema social i sanitari associat a una part important de l'oferta supermercadista no sol figurar en les llibretes de comptes, però amb accions determinades podem fer-ne visible el vincle i frenar o mitigar algunes de les pràctiques més nocives. En aquest sentit, les mesures plantejades són només un petit esbós i hauran d'aprofundir-se i coordinar-se amb el teixit agroecològic, la comissionada de Salut, el comissionat d'Educació, el comissionat d'Ecologia i la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional.

- ➔ Estudiar **mesures fiscals** per contenir les dinàmiques oligopolístiques a Mercabarna i promoure l'agricultura de proximitat. Aquestes mesures poden aplicar-se a grans distribuïdors (com, per exemple, impostos sobre el carboni per als anomenats aliments kilomètrics) i donar suport a l'agri-

cultura de proximitat (com, per exemple, l'exoneració fiscal). Caldria estudiar també com fer viables aquestes mesures en el marc jurídic liberalitzador actual, sigui dins les normatives internes de Mercabarna, per mitjà d'ordenances municipals o amb propostes de modificacions legislatives supramunicipals per part del consistori.

- ➔ Establir la prohibició d'aliments que no compleixin els perfils nutricionals saludables recomanats per l'OMS, que continguin substàncies químiques nocives, o que pugion causar altres danys a la salut pública. Buscar les fórmules per fer-ho possible en el marc municipal, donar exemple des de la compra pública i pressionar les administracions superiors per avançar amb aquestes mesures.
- ➔ Imposar una taxa municipal als productes amb **excés d'embolcalls**.
- ➔ Estudiar les opcions disponibles per fixar **impostos a l'agricultura tòxica** destinats als actors més forts de la cadena agroalimentària, forçant d'aquesta manera la internalització dels seus impactes ambientals i obtenint fons per la transició agroecològica.
- ➔ Exercir una veu crítica en els òrgans de decisió del **port de Barcelona**. Sabem que la participació de l'Ajuntament en la seva gestió és residual, però encara i així sembla oportú que hi participi amb una veu crítica, ja que som davant d'una estructura dissenyada per maximitzar el tràfic de mercaderies independentment de les conseqüències ambientals i socials, tal com exemplifica la complicitat amb les rutes de la soja.
- ➔ Declarar-se **«municipi lliure de...»**. Defensar els municipis davant d'amenaques als recursos naturals, mitjançant manifestacions en què es declari lliure de transgènics, de *fracking*, de determinats productes químics o alimentaris, etc.

- ➔ Seguir confrontant a escala europea els acords de lliure mercat com el TTIP, el TISA, el CETA o els que puguin sorgir en el futur. L'adhesió a la **Xarxa Europea de Ciutats per l'Agroecologia** és un altre pas a fer en l'articulació entre ciutats.
- ➔ Prohibir els **establiments de menjar ràpid** al voltant de les escoles (500 metres). Aquesta mesura que pretèn fer front a l'obesitat infantil, els accidents cerebrovasculars i les malalties del cor; té el seu origen a un barri de Londres però s'ha anat estenent a altres municipis d'Anglaterra. Cal fer contrapès a l'estratègia de les grans cadenes d'alimentació ràpida, que va precisament en el sentit contrari.
- ➔ Aturar els projectes de **grans superfícies** actualment en preparació o tramitació. Exercir la desobediència a la sentència del Tribunal Constitucional que impedeix prohibir l'obertura de noves grans superfícies comercials a Catalunya als afores de les ciutats, ja que representen un obstacle important als circuits de distribució necessaris per a la sobirania alimentària.
- ➔ Donar suport a les mesures destinades a **remunicipalitzar la gestió de l'aigua municipal**, actualment en mans d'AGBAR. Establir mesures pel control i la regulació de la contaminació per fertilitzants, plaguicides o herbicides d'origen agrícola a les aigües municipals, actuant des del municipi davant d'altres administracions del territori per garantir la salut pública.
- ➔ Establir sinergies amb el **nou operador energètic municipal** per enfortir la sobirania alimentària i la sobirania energètica de forma paral·lela.

[Sense incidir en els circuits de producció-venda-consum és impossible traspasar el llindar del fet simbòlic en la lluita per la sobirania alimentària.]

IMPULS DE L'AUTOCONSUM URBÀ

Les fronteres entre l'autoconsum, el lleure i la formació són poroses, però aquests tres àmbits travessen múltiples pràctiques urbanes. En alguns casos, aquestes iniciatives comunitàries adquireixen també una dimensió comercial, bàsicament en l'àmbit de la formació. En qualsevol cas, el valor fonamental d'aquestes experiències és la creació de llaços comunitaris i la possibilitat —a vegades regular, a vegades ocasional— de cobrir una part de la dieta a partir de la pròpia producció d'aliments.

La feina i l'encàrrec de Llaurent Barcelona s'han centrat en els apartats anteriors, ja que hem considerat que sense incidir en els circuits de producció-venda-consum és impossible traspasar el llindar del fet simbòlic en la lluita per la sobirania alimentària. No obstant això, és evident que qualsevol estratègia urbana agroecològica ha d'incloure aquest àmbit, sent com és un dels més propers als veïns, una font de conscienciació i reruralització, i un àmbit en què es pot tenir molta incidència amb pocs recursos. Tot seguit n'apuntem algunes mesures:

- 1. Donar suport als horts comunitaris.** Fem nostres les demandes sorgides en el procés de debat amb l'Ajuntament i recollides a la memòria-diagnosi *Les Economies Comunitàries de Barcelona* (juny 2016):

- Fer un programa per cultivar horts comunitaris als terrats de la ciutat.
- Crear l'Oficina d'Atenció a l'Agricultura Urbana: cogestió de tècnics i entitats.
- Establir els horts com a equipaments municipals.
- Elaborar un estudi o un inventari de solars aptes per fer horts.
- Obrir els horts: com els jardins de les illes, per compartir els seus beneficis socials, educatius, etc.
- Facilitar l'anàlisi de terra.
- Cedir als horts la poda triturada així com residus orgànics dels veïns per fer compostatge.
- Regar amb aigua pluvial o freàtica.
- Cedir el material reutilitzable per fer taules de cultiu.
- Banc de recursos (penjat en un bloc) entre iniciatives per compartir: eines, fems, transport, trituradora, motocoltor, anàlisi de terra.
- Cartelleria i accés a plafons que hi ha a l'espai públic.
- Impartir formació en productes químics, varietats locals de llavors, compostatge, gestió comunitària i organitzativa.
- Oferir acompanyament tècnic (referent).
- Donar suport en cas de desallotjaments.
- Facilitar el reciclatge de materials a la Fira de Montjuïc.

2. Crear una xarxa de zones agrícoles municipals en règim de gestió comunitària, i dotar-les d'un reconeixement com a bé comunal. I fer-ho no només de forma provisional, com en el Pla BUIITS, sinó de forma permanent, amb convenis amb zones privades i ús del sòl municipal. Aquesta iniciativa ha de servir tant per reconèixer les iniciatives ja existents (tradicionals o de recent aparició) i consolidar-les jurídicament, com

per crear nous projectes en zones sense tradició agrícola prèvia (com solars abandonats). És pioner en aquesta visió el Pla de Reruralització de Nou Barris, que inclou propostes per la Masia de Can Carreres, Ca n'Artés, Can Verdaguera, l'espai de Ca n'Ensenya, la Masia del Rich, Can Valent, La Ponderosa, la falda de Collserola, el lateral del cementiri de Sant Andreu i el camp de la Damm. Dins d'aquest pla, la campanya «Ressuscitem Sant Llàtzer?» planteja establir un Centre de Permacultura i Agroecologia aplicada en aquest hospital, abandonat des de fa més de mig segle.

- 3. Promoure els terrats vius i les cobertes verdes** en la línia que ja promou la Guia de terrats vius i cobertes verdes de l'Ajuntament, aprofitant que la ciutat disposa de 1764 ha de cobertes transitables. Pot servir d'inspiració el pla de París «Objectif 100 hectares», orientat a vegetalitzar el patrimoni (equips municipals, edificis...) i acompanyar els propietaris i copropietaris que desitgin vegetalitzar els seus espais (subsidis, assessorament professional...).
- 4. Modificar les normatives i establir ajuts perquè els terrats puguin incorporar també la modalitat d'horts urbans aquapònics, simbiosi d'aqüicultura i hidroponia**, gràcies a la qual es poden criar peixos comestibles i alimentar/regar verdures simultàniament. A més de produir verdures i peix, aquests sistemes aquapònics fan la funció d'un sostre verd i, per tant, haurien de poder-se acollir a les mateixes subvencions. Els horts urbans aquapònics són sinèrgics amb l'apicultura urbana, ja que proporcionen flors i abeuradors a les abelles i es beneficien de la pol·linització. També poden participar dels sistemes de recollida de residus orgànics per fer pinsos i granges d'insectes per als peixos a partir de residus orgànics urbans, així com donar suport a la investigació. Un exemple inspirador és el de les Tres Mil Viviendas de Sevilla.
- 5. Modificar ordenances municipals restrictives en la cria d'aus o conills, l'apicultura, els vivers comunitaris de plantes**

medicinals i aromàtiques, l'aquaponia, la fungicultura, etc., aprofitant les excepcions que permeten les lleis europees i canviant aquelles normatives que actualment ho impedeixen. Estudiar la instal·lació d'apiaris municipals o comunitaris, la cria de gallines, etc. Serien emplaçaments indicats tant els habitatges privats com alguns parcs, els cementiris, Collserola o centres comunitaris amb les condicions adequades.

- 6. Promoure i facilitar el cultiu de solars, jardineres, parterres, tests, taules de cultiu...** a qualsevol espai públic o privat de la ciutat, seguint les petjades del que s'està proposant a París en aquest sentit.

Cal generar un diàleg amb la ciutadania i fomentar la formació i la informació sobre agroecologia i nutrició saludable, tant entre la població urbana com entre la pagesia.

COMUNICACIÓ

Per fer possible aquestes mesures cal la implicació de múltiples actors i sempre que sigui possible evitar la dinàmica top-down. Cal generar un diàleg amb la ciutadania i fomentar la formació i la informació sobre agroecologia i nutrició saludable, tant entre la població urbana, per apropar el camp a la ciutat, com entre la pagesia, per tal de conscienciar sobre un canvi de model agrari.

Avui els hàbits de consum sovint releguen l'alimentació a un segon pla. El producte ecològic, de proximitat, d'origen certificat, de comerç just, les varietats locals i tradicionals es troben sovint amb problemes d'acceptació per part d'un públic consumidor que desconeix o menysvalora les conseqüències ambientals, socials i sanitàries d'optar per uns aliments industrialitzats, kilomètrics, produïts amb gran consum energètic i d'entrades. Revertir aquestes tendències és un repte logístic i econòmic, però també comunicatiu. Aquestes són algunes mesures orientades en aquesta direcció:

1. Impulsar **campanyes de sensibilització, contrapublicitat i educació**. Les campanyes de sensibilització ciutadana són molt necessàries, sense oblidar, però, que poden arribar a ser contraproductives si no van paral·leles a l'aplicació de mesures que facin créixer els circuits agroecològics. En aquestes campanyes, coproduïdes amb diferents actors del teixit agroecològic i comissionats com el de Salut o el d'Ecologia, cal insistir en la dimensió social de l'agroecologia (en aquest aspecte tenen

poques medalles a penjar-se les grans superfícies i altres agents de l'agrobusiness que s'han sumat al tren de la «proximitat») i denunciar el rentat verd i les pràctiques enganyoses. Cal també introduir en el debat públic la reflexió sobre per què paguem preus elevats per molts productes, incloent-hi medicines i suplementes alimentaris, i en canvi la pressió a la baixa sobre el preu dels aliments va en detriment de tot allò que potencia l'agricultura ecològica de proximitat: cura de la nostra salut, reducció de la despesa sanitària, mitigació del canvi climàtic, protecció del paisatge, preservació dels aqüífers, sobirania territorial, etc. Cal assenyalar les connexions encara invisibilitzades.

2. Realitzar campanyes de visibilització per connectar el món de la **restauració local i el producte de proximitat** i de qualitat.
3. Limitar la publicitat, en suports municipals, de missatges relacionats amb l'alimentació que siguin qüestionables des del punt de vista ètic, de la salut i de la sostenibilitat, introduint **criteris vinculats a la sostenibilitat** en el camp de la producció alimentària.
4. Vincular els valors de l'agroecologia amb campanyes de sensibilització **per una nutrició responsable** des del punt de vista de la salut. Al Regne Unit s'han impulsat projectes inspiradors, com el Servei de Nutrició comunitària o les Comunitats de Cuina, on s'ofereixen tallers per aprendre a cuinar aliments sans, de temporada i assequibles. Alhora, aquests projectes estan vinculats a xarxes de cafès de la comunitat.
5. Estudiar pros i contres de celebrar, igual com es fa actualment amb la Setmana de la Mobilitat Sostenible, una **Setmana de la Sobirania Alimentària**.
6. Emetre un **programa temàtic a BTV** centrat en la sobirania alimentària.
7. Coordinar un programa de voluntariat per facilitar que veïns de la ciutat puguin ajudar en les **finques agroecològiques metropolitanes**. En aquest àmbit pot ser inspiradora la proposta del Manchester Land Army.

8. Donar suport a les **iniciatives de formació de cuiners i monitores en sobirania alimentària, agroecologia i consum responsable**. Suport a les activitats amb l'alumnat a les hores de menjador que estiguin relacionades amb la promoció d'aquests valors, com ara concursos de cuina ecològica per a nens i joves. Aquesta proposta s'inspira en projectes duts a terme a França, com «Les Petits Reporters de la Bio» per a escolars de primària, i el concurs de cuina amb productes ecològics «Les trophées Bio des Jeunes Chefs», per a persones d'entre 18 i 24 anys.
9. **Introduir els aliments agroecològics en esdeveniments esportius i culturals**. Segons l'experiència d'altres països, sovint aquests esdeveniments no estan sensibilitzats en aquesta tipologia d'accions, cosa que pot dificultar la coproducció, però es poden establir mesures d'acompanyament en esdeveniments esportius i culturals (per exemple, amb el subministrament de begudes de cerveseries locals) i iniciatives pilot.
10. Implementar el **programa escolar «Adopta un avi per dinar»**. Aquesta iniciativa, sorgida a Milà, dóna sortida a aquells productes alimentaris que els alumnes de les escoles no es podien endur a casa. Per tal de fer front a aquesta qüestió, Milano Ristorazione va crear la campanya «Adotta un nonno per pranzo», que pretenia convidar a dinar als avis a l'escola. La idea és convidar preferentment aquells avis que estan sols i que manquen de recursos.
11. Editar un **mapa agroalimentari de bones pràctiques agroecològiques de la ciutat**, un mapa interactiu per tal de visualitzar les diverses iniciatives d'agricultura urbana, autoconsum, restauració, distribució, venda, reaprofitament, etc.
12. Impulsar **programes i línies de finançament per la formació en dinamització agroecològica de funcionaris municipals i altres administracions de l'àmbit metropolità**.

llaurantbarcelona.info

AMB EL SUPORT DE:

Ajuntament
de Barcelona

